Norsk Vanns innspill til:
Høring i Energi- og miljøkomiteen 16./20. oktober 2026 vedr. Prop. 1 S (2026-2027) fra Klima- og miljødepartementet

Vannbransjens hovedutfordringer
Det er kommunenes ansvar å sørge for trygge vann- og avløpstjenester, både i fred, krise og krig. Dette er avgjørende for folkehelse, miljø og beredskap.

Norsk Vanns beregninger viser et investeringsbehov på mellom 400 og 500 mrd. kr i kommende 20-års periode, hvorav halvparten vil medgå til å oppgradere ledningsnettet. Regningen for dette havner hos innbyggerne.

Til tross for at vann- og avløpstjenestene er et selvkostområde, ser vi viktige investeringer bli utsatt fordi lokale politikere vil unngå å belaste innbyggerne med høyere gebyrer. Mange kommuner har store økonomiske utfordringer, og sliter i tillegg med rekruttering til vitale tjenester.

I tillegg til det store investeringsbehovet står vann- og avløpssektoren overfor utfordringer som vanskelig kan håndteres av kommunene alene, med skjerpede rensekrav, mer ekstremvær, og nye sikkerhetspolitiske trusler. NATOs artikkel 3 stiller krav til sivil beredskap som betyr behov for en mer robust infrastruktur, noe som øker presset på investeringer og drift av infrastrukturen både med tanke på fysiske og digitale løsninger.

Presset på de kommunale vann- og avløpstjenestene utgjør en stor samfunnsutfordring. Utfordringene er komplekse og langsiktige, og innebærer vesentlige konsekvenser for samfunn, miljø, helse og økonomi. Det kreves derfor en koordinert innsats på tvers av flere sektorer, forvaltningsnivåer og samfunnsaktører for å kunne løses på en god måte.

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2027 inneholder dessverre få grep som gjenspeiler dette, eller som kan styrke kommunenes arbeid med vann- og avløpstjenestene. Det er oppsiktsvekkende i en tid der beredskap, klima og miljø står øverst på den politiske dagsorden.

Programkategori 12.20 Klima, naturmangfold og forurensning
Avløp
For å kunne kraftsamle om håndtering av utfordringene som kommunene og bransjen står ovenfor, anbefales et større statlig finansiert satsingsprogram som ser de helsemessige, miljømessige og beredskapsmessige sidene ved vann og avløp i sammenheng. Et slikt program vil kunne favne ulike tilskuddsordninger, bidra til ytterligere kunnskapsutvikling i lys av klima- og sikkerhetspolitiske trusler, og sikre en god koordinering av arbeidet.

Som en del av en slik satsning foreslår Norsk Vann at det settes av øremerkede midler fra KLDs budsjetter som lyses ut gjennom Forskningsrådets portefølje for klima og miljø med mål om å fremme kostnadseffektive, robuste og bærekraftige løsninger på vann- og avløpsområdet. I tillegg til etablerte FoU-miljøer er det nylig startet Senter for framtidens avløpssystemer FREMAS, der aktører fra hele verdikjeden – kommuner, teknologileverandører, rådgivere og forskningsmiljøer sammen utvikler og teste løsninger som er smartere, mer kostnadseffektive og bedre tilpasset norske forhold. Senteret er et tydelig uttrykk for det store behovet for en slik satsing, men foreløpig har det ikke mottatt offentlige forskning- og innovasjonsmidler som trengs for å realisere potensialet i en slik samarbeidsarena.

Norsk Vann ber Stortinget bevilge 50 millioner kroner som lyses ut gjennom Forskningsrådets portefølje for klima og miljø i 2027 med mål om å fremme kostnadseffektive, robuste og bærekraftige løsninger i møte med krav fra avløpsdirektivet og vanndirektivet for hele Norge.

Kap. 1400 Klima- og miljødepartementet
Post 76 Tilskudd til ulike miljøformål
Leverandørutviklingsprogrammet (LUP) har i en årrekke mottatt et begrenset men viktig tilskudd fra KLD på kr 250.000. Tilskuddet er gitt for at LUP skal bidra til at innovative anskaffelser tas i bruk som et strategisk verktøye til å løse samfunnsutfordringene knyttet til klima- og miljøutfordringene vi står i. Særlig viktig har LUPs medvirkning i de pågående prosessene på avløp vært viktige for kommunene og bransjen. Tilskuddene er dessverre ikke foreslått videreført for 2027, til tross for at både myndigheter og fagmiljøer peker på innovative anskaffelser som viktige verktøy nettopp for å nå diss målene.

Norsk Vann ber Stortinget bevilge 250.000 kr for å sikre at LUP kan fortsette med å bistå kommunene med å gjøre innovative anskaffelser på avløpsområdet.

Kap. 1420 Miljødirektoratet.
Post 79 Oppryddingstiltak
Tilskudd til kommuner langs Oslofjorden til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning
Norsk Vann er fornøyd med budsjettforslaget om 94,8 mill. kroner til tilskudd til kommuner langs Oslofjorden til planlegging og prosjektering av nitrogenfjerning. I vårt innspill til regjeringen tidligere i år ba vi om anslagsvis 100 mill. kroner. Disse midlene er viktige tilskudd med formål om å bedre tilstanden i Oslofjorden. Vi er likevel enige med Miljødirektoratet, som i sin evaluering av ordningen vurderer at den ikke lenger vil ha en vesentlig effekt på fremdriften i dette arbeidet, men at det er et behov for kompetanseheving og teknologiutvikling på avløpsområdet. Dette begrenser seg imidlertid ikke til kun å gjelde nitrogenfjerning, og heller ikke bare innenfor Oslofjordens nedbørsfelt.

Nye krav som kommer med revidert avløpsdirektiv vil i tillegg kunne få store konsekvenser for mange av landets fjord- og kystkommuner.

I tråd med vurderingen fra Miljødirektoratet foreslår Norsk Vann derfor at tilskuddsordningen endres slik at den også kan omfatte forskning, utvikling og innovasjonsprosjekter (FoUI), og at tilskuddene kan gå over flere år.

Norsk Vann ber Stortinget i en egen merknad be regjeringen å utvide denne ordningen til også å gjelde hele landet i fremtidige budsjett og å endre tilskuddordningen slik at den også kan omfatte FoUI, og tilskuddene gå over flere år.

Post 67 Tilskudd til klima- og natursatsprogrammer
Norsk Vann viser til regjeringens forslag om å erstatte dagens Klimasats med en ny tilskuddsordning, tilskudd til klima- og natursatsprogrammet post 67, som også erstatter tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning under post 61.

Norsk Vann mener dette kan bli en ordning som også er godt egnet for å gi tilskudd for å redusere utslipp fra avløpssystemer for å bidra til oppfyllelse av målene i vannforskriften. Dersom tiltak på avløpsområdet tas inn i formålet med ordningen bør bevilgningen økes tilsvarende.

Norsk Vann ber Stortinget legge inn en merknad om at tiltak innen avløpsområdet tas inn som del av formålet i den nye klima- og natursatsordningen, og at midlene til ordningen økes for å ivareta dette uten å gå på bekostning av tilskudd til de øvrige temaene(post 67).

Ikke spesifisert kapittel eller programkategori
Utvidelse av program for teknologiutvikling i vannbransjen
I regjeringens forslag til statsbudsjett under området for Helse- og omsorgsdepartementet, post 60 kommunale tiltak, foreslås det å videreføre program for teknologiutvikling i vannbransjen, med en ramme på 6 mill kr.

Dette er et effektivt og velfungerende lavterskeltilbud som gir insentiv for teknologiutvikling da det muliggjør utvikling og test av ny teknologi i samarbeid med leverandørindustrien.

Behovet for et slik lavterskeltilbud er minst like stort for tiltak innenfor avløpsområdet, store behov for investeringer og teknologiutvikling, og Norsk Vann foreslås at ordningen utvides til å omfatte også avløpssektoren. Utvidelsen av programmet kan forankres som ledd i oppfølgingen av Nasjonale mål for vann og helse og forberedelser til implementeringen av revidert avløpsdirektiv. Folkehelseinstituttet bør fortsatt forvalte ordningen, med faglig støtte hos Miljødirektoratet i vurderingen av avløpssøknadene, og finansieringen kan komme fra både HOD og KLD.

Norsk Vann ber derfor Stortinget omdisponere midler i samme størrelsesorden – 6 mill kr - fra tilskuddsordningen for Oslofjorden for at program for teknologiutvikling i vannbransjen kan utvides til å omfatte avløpsområdet.